

Трансформація поглядів на ведення бізнесу в сучасних умовах

А.Ю. Масловська, Д.Л. Лозинський

Житомирський державний технологічний університет, м. Житомир, Україна

Paper received 02.11.15; Accepted for publication 18.11.15.

Анотація. В статті розглянуто дійсність економічного середовища, що впливає на ведення бізнесу. На основі первинних людських потреб виявлено напрями діяльності, які користуються попитом в сучасних умовах. Запропоновано використання інструментів TQM-менеджменту, що, будучи адаптацією операційного менеджменту до змін у зовнішньому середовищі, здатні забезпечити високий рівень управління на підприємстві.

Ключові слова: первинні потреби, розвиток бізнесу, вдосконалення господарської діяльності, інноваційні рішення, анти-кризове управління

Введення. Останні часи характеризується численними змінами та спробами реформ української економіки. Але, попри деякі позитивні зрушення, поточна економічна внутрішня та зовнішня ситуація продовжує не сприяти розвитку національного бізнесу, що ставить під загрозу існування багатьох підприємств різних сфер та масштабів діяльності. В статті зроблена спроба висвітлення основних напрямів та сприятливих заходів покращення діяльності підприємств України в умовах постійної ітерації кризових явищ.

Короткий огляд публікацій по темі. Нові підходи до ведення бізнесу проаналізовано та обґрунтовано на основі праць наступних дослідників: А.Х. Маслоу [10], Дж.Д. Гвартні та Р.Л. Строуп [9], М.В. Плотніков [6], з урахуванням теоретичних та практичних розробок складових економічного прогресу, особливостей поведінки суб'єктів підприємницької діяльності в умовах кризи, перспективних напрямів бізнесу в сучасних умовах.

Ціль. Виявити особливості діяльності підприємств в сучасних політичних та економічних умовах, ідентифікувати та систематизувати напрями розвитку підприємств України в існуючому діловому кліматі.

Матеріали і методи дослідження. Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, нормативно-правові документи, інформаційні видання та Інтернет-ресурси. У ході дослідження застосовано основні загальнонаукові та спеціальні методи пізнання.

Результати та їх обговорення. Згідно даних Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про державний бюджет України на 2015 рік" [1] в 2015 р. в Державному бюджеті України зафіксовано обсяг дефіциту на рівні 75,8 млрд грн. Окрім цієї вражаючої цифри, Державний бюджет України на 2015 р. має ряд інших суттєвих недоліків, що безпосередньо чи опосередковано впливатимуть на діяльність суб'єктів господарювання, основними з яких є збільшення дохідної частини бюджету за рахунок зростання ставки податків і зборів як додатковий фактор несприяння ініціативності створення бізнесу або подальшого розвитку господарської діяльності; загроза розвитку подвійного оподаткування; девальвація національної валюти.

В економічній теорії відомі заходи забезпечення економічного прогресу. Зокрема, Дж.Д. Гвартні, Р.Л. Строуп [9] виокремлюють 7 джерел економічного прогресу, в тому числі: приватна власність, свобода обміну, конкуренція, ринок капіталу, фінансова стабільність, низькі податки, свобода зовнішньої торгівлі.

З метою виявлення яких змін очікує український бізнес, у 2014 р. проведено опитування очікувань від економічних реформ [5]. Питання оподаткування займає п'яте місце очікувань в напрямі зменшення податкового навантаження (на думку 24,4 % опитаних). Також близько 20 % виступають за спрощення податкового адміністрування.

В такому випадку зміни, що відбулися, не відповідають запитам українських підприємців щодо оподаткування. А низька платоспроможність населення та валютні коливання не є факторами, здатними посилити ініціативність підприємницької діяльності. Однак, враховуючи досвід аналогічних кризових ситуацій, існують ряд напрямів та професій, що особливо актуалізуються в умовах кризи, оскільки кризовий стан економіки є шансом для новітніх заходів та впроваджень.

Зокрема, напрями діяльності безпосередньо пов'язані з ієрархією людських потреб за А.Х. Маслоу [10], кожен із етапів якої передбачає не тільки важливість у забезпеченні, але й підприємницьку діяльність, здатну задовольнити такий запит. В умовах кризи діяльність у забезпеченні первинних потреб є прерогативою, оскільки на ринку в діяльності економічного суб'єкта характерний ефект заміщення, що передбачає пошук альтернативного продукту-аналогу. Зниження платоспроможності та обмеженість бюджету споживача впливає на заміщення більш дешевим продуктом споживання продукту, що не змінився у ціні. Тому знижується попит на товари класу люкс, в той час як попит на товари першої необхідності зростає.

Таким чином, для підприємців варто визначити напрями діяльності, які є більш актуальними в умовах кризи. Як правило, такими є: харчування та одяг, освіта та курси щодо підвищення кваліфікації, оскільки вони забезпечують функціонування суб'єкта як біологічної та соціальної істоти. Однак передбачається придбання недорогих товарів, таких, що може дозволити собі споживач у існуючих умовах.

Крім того, поширюються звернення до страхових та фінансових спеціалістів щодо захисту здоров'я, майна та відповідальності, надійності зберігання та ефективності розміщення грошових коштів. Криза впливає на розвиток віртуального ринку, що надає можливість придбати товари з більшою економією, ніж аналогічні у торговельних мережах, що включає ряд витрат на оренду, освітлення та опалення, охорону, заробітну плату і т.д.

Пропонуємо систематизувати та розширити можливі заходи до діяльності суб'єктів господарювання, користуючись ієрархією людських потреб за А.Х. Маслоу

[10], що, включаючи первинні та вторинні, найбільш детально характеризує необхідній людині спектр товарів та послуг.

Отже, актуальні напрями господарської діяльності в контексті ієрархії людських потреб за А.Х. Маслоу наведено на рис. 1.

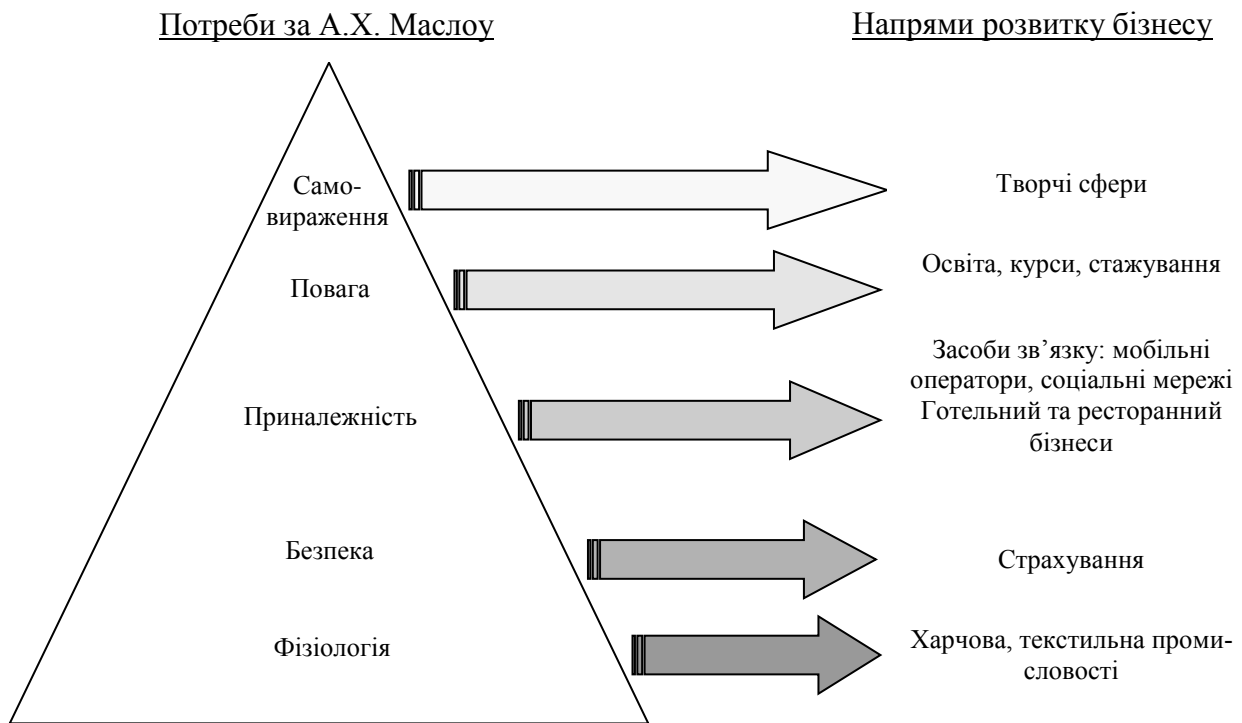

Рис. 1. Напрями розвитку бізнесу у відповідності до ієрархії потреб за А.Х. Маслоу [10]

Таким чином, незважаючи на спад економічних процесів та активності на ринку, існують ряд напрямів господарської діяльності, що за умови кризи мають попит. По аналогії з рівнями ієрархії за А.Х. Маслоу, таким напрямам відповідають так звані первинні потреби, що, поєднуючи фізіологічні потреби та необхідний рівень безпеки, є фундаментом для нормального функціонування людини як біологічної істоти, та сприяють подальшим задоволенням потреб: приналежність, повага та самовираження.

Крім зазначених, уже відомих напрямів діяльності, з'являються і нові, зокрема [2]: хоум-стейджинг, що передбачає залучення на ринок нерухомості експертів щодо передпродажної підготовки будинків (дизайн, ремонт, ландшафт); "зелений бізнес" (вирощування органічних продуктів та оптимізація відходів); створення відео певної тематики, яке можна продавати як товар, або отримувати певний відсоток від прибутку; сайти про розпродажі, основна мета яких – систематизація та поширення інформації про знижки та розпродажі; блоги та сайти певної тематики, що користуються попитом та чітко сегментовані (отримання доходу передбачається за рахунок реклами); освітні курси для дітей та індивідуальні заняття, що надають більшої уваги до освітнього процесу для дитини, контролюють усвідомлення та засвоєння матеріалу.

Ринок, що характеризується відповідними характеристиками, є монополістичною конкуренцією, якому характерні значна чисельність та концентрація виробників, що випускають подібний, але не ідентичний товар, а також наявність потенційних покупців, які при придбанні товару роблять вибір. З метою досяг-

нення цього вибору, обрання певної ніши на ринку та збільшення попиту на товар, виробники використовують ряд маркетингових заходів, зокрема рекламну та PR-діяльність.

Деякі заходи щодо поширення товару на ринку в умовах кризи пропонують управлінці торгових марок та консультанти [8]:

1. ретельне вивчення потреб споживачів як першооснова діяльності;
2. лояльність: безкоштовний, але якісний високопрофесійний сервіс;
3. інвестування в рекламну діяльність;
4. перманентна оцінка діяльності каналів збуту, орієнтація на найбільш ефективні; детальний аналіз поточних витрат та скорочення нецільових витрат;
5. застосування новітніх методів управління (промоакції, інтернет-торгівля, нестандартні підходи представлення товару на ринку);
6. маркетингова діяльність на основі бартерних відносин;
7. використання рекламних каналів, за якими можна визначити ROI та відповідно приймати вчасні управлінські рішення.

Таким чином, ефективність діяльності підприємства в умовах кризи вимагає максимальної концентрації зусиль, гнучкості та адаптацію до ринкових змін, високопрофесійного управління. В таких умовах актуалізується використання TQM (Total Quality Management – філософія загального управління якістю). TQM передбачає не тільки націленість на високу якість продукції, що пропонується підприємством на ринку, але і високу ефективність управління та обслуговування.

Рис. 2. Принципи менеджменту на основі якості в теорії TQM [4]

Як зазначає М.В. Плотніков [6], TQM є адаптацією класичного операційного менеджменту до мінливого зовнішнього середовища, коли норми виробництва як метод управління стають неефективні. Концепція орієнтована на якість – матеріалів, процесів, продукції, доставки та обслуговування.

Якість діяльності підприємства оцінюється на основі внутрішніх та зовнішніх критеріїв. До внутрішніх критеріїв відносять наступні: координація діяльності окремих підрозділів компанії; організаційна структура, що здатна забезпечити необхідний рівень якості; підтримка зі сторони адміністрації будь-яких ініціатив, направлених на підвищення рівня якості [3, 7].

До зовнішніх критеріїв, відповідно до яких здійснюється оцінка якості підприємства, належать: економічний успіх від діяльності; діяльність підприємства не створює екологічних проблем; вся діяльність підприємства створює йому позитивний імідж (надійний партнер, продукція підприємства характеризується високими та стабільними якісними показниками [3, 7].

В теорії TQM прийнято виділяти вісім принципів менеджменту на основі якості (рис. 2).

Таким чином, організація підприємницької діяльності повинна керуватися відповідно до зазначених

принципів, що, відповідно до теорії TQM, забезпечить підприємству нішу на ринку завдяки отриманим перевагам споживачів, оскільки такий підхід направлений не лише на покращення якості продукції, але й виробничого процесу та системи управління.

Висновки. В статті розглянуто особливості господарської діяльності в нових політичних та економічних умовах, наведені перспективні напрями діяльності, що в умовах кризи користуються попитом, оскільки враховують відповідний до ситуації на ринку запит. Як правило, такі напрями діяльності передбачають задоволення первинних потреб у відповідності до ієрархії потреб за А.Х. Маслоу.

Запропоновано в сучасному управлінні використовувати основи та принципи TQM-менеджменту, що як філософія управління якістю, направлені на покращення як якості продукції, так і управління та обслуговування в умовах мінливого зовнішнього середовища. Побудова господарської діяльності у відповідності до вказаних принципів забезпечить ефективну діяльність підприємства як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, як в умовах стабільного розвитку, так і в умовах кризи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2015 рік": Закон України від 02.03.2015 № 217-VIII / URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/217-19>
2. 15 бізнесів, які можна почати в кризу з мінімальними вкладеннями / URL: <http://business-obuchenie.net/yak-vizhiti-v-krizu/15-biznesiv-yaki-mozhna-pochati-v-krizu-z.html>
3. TQM – Total Quality Management – філософія всеобщого управління качеством / URL: <http://www.progressive-management.com.ua/tqm-total-quality-management>
4. TQM: 14 базових положень менеджменту на основі якості / URL: http://toplutsk.com/articles-article_340.html
5. Діловий клімат: яких змін очікує український бізнес в умовах війни та економічної кризи / URL: <http://www.ier.com.ua/ua/publications/articles/?pid=4595>
6. Плотников М.В. TQM: 14 базовых положений менеджмента на основе качества / URL: http://www.elitarium.ru/2009/01/26/tqm_menedzhment_kachestva.html
7. Принципи загального керування якістю (TQM) / URL: http://www.vlasnasprava.info/ua/business_az/how_to_grow/quality_management.html?_m=publications&_t=rec&id=414
8. Як просувати бренди в умовах кризи / URL: <http://forbes.ua/ua/business/1368441-yak-prosuвати-brendi-v-umovah-krizi>
9. Gwartney, J.D. and Stroup, R.L. "What Everyone Should Know About Economics And Prosperity", 1993.
10. Maslow, A.H. Motivation and Personality. – New York: Harper & Row, 1954.

REFERENCES

1. On Amendments to the Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2015": the Law of Ukraine of 02.03.2015 № 217-VIII / URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/217-19>
2. 15 businesses that you can start in a crisis with minimal investment / URL: <http://business-obuchenie.net/yak-vizhiti-v-krizu/15-biznesiv-yaki-mozhna-pochati-v-krizu-z.html>
3. TQM - Total Quality Management – Philosophy of Total Quality Control / URL: <http://www.progressive-management.com.ua/tqm-total-quality-management>
4. TQM: 14 basic provisions based on quality management / URL: http://toplutsk.com/articles-article_340.html
5. Business climate: changes that Ukrainian business is expecting in conditions of war and economic crisis / URL: <http://www.ier.com.ua/ua/publications/articles/?pid=4595>
6. Plotnikov, M.V. TQM: 14 basic provisions based on quality management / URL: http://www.elitarium.ru/2009/01/26/tqm_menedzhment_kachestva.html
7. The principles of total quality management (TQM) / URL: http://www.vlasnasprava.info/ua/business_az/how_to_grow/quality_management.html?_m=publications&_t=rec&id=414
8. How to promote brands in the crisis conditions / URL: <http://forbes.ua/ua/business/1368441-yak-prosuвати-brendi-v-umovah-krizi>
9. Gwartney, J.D. and Stroup, R.L. "What Everyone Should Know About Economics And Prosperity", 1993.
10. Maslow, A.H. Motivation and Personality. – New York: Harper & Row, 1954.

Transformation of views on doing business in modern conditions**A.Y. Maslovska, D.L. Lozynskyi**

Abstract. This paper discusses the actual conditions of the economic environment that affecting on business. Based on primary human needs the activities that are in demand in the modern world have been identified. The use of TQM-management tools that being operational management adaptation to changes in the environment and providing a high level of management in the company has been proposed.

Keywords: *basic needs, business development, improvement of economic activities, innovative solutions, crisis management*